

ראבי"ה ח"א - מסכת שבת סימן קצד

רבים אומרים מי יראינו טוב בפלוגתא דר' יהודה ור' שמעון. וראיתי כי הראשונים מרבתינו [האריכו] לבאר. ... וקשיא לי אב"י העוזר"י בה טובא...

שבת (כט:): מתני' המכבה את הנר - (ל.) ורבי שמעון היא. ופרש"י שבת (לא:): כחס על הנר - שנעשית פחם ש"מ.

1. פר"ח ופרש"י שם. [ופסקי רי"ד].

[פי' רבינו פרחיה].

ריטב"א שם ד"ה כחס על הנר וכו'.

2. תוס' שם ד"ה והסותר.

תוס' (צד.) ד"ה רבי שמעון.

3. הל' שבת (פרק א הל' ז, י"ח).

שבת (מז:): משנה נותנין כלי תחת הנר - מפני שמקרב את כביו. ותוס' ד"ה מפני שמקרב וכו'.

אור זרוע ח"ב - הלכות ערב שבת (סימן כח)

פרק כירה תנן נותנין כלי תחת הנר לקבל נצוצות ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה ואמר"י בגמ' לימא תנן סתמ' כר' יוסי דאמר [גורם] לכיבוי אסור ותסברא אימר דאמר ר' יוסי בשבת בערב שבת מי אמר וכו' עד אלא אמר רב אשי אפי' תימא רבנן שאני הכא [מפני] שמקרב את כביו. ילפי' מההוא שמעתא דגרם כבוי מערב שבת אפי' לר' יוסי שרי ולא פליגי אלא בגרם כיבוי בשבת כדתנן פ' כ"כ הקודש ר"ש בן ננס אומר פורסין עור של גדי ע"ג שידה תיבה ומגדל שאחז בהן האור מפני שהוא מחרך פי' ואינו נשרף ומתוך כך הוא מגין על התיבה. ועושין מחיצה בכל הכלים בין מלאים בין ריקנים בשביל שלא תעבור הדליקה ר' יוסי אסור בכ"ח חדשי' מלאים מים מפני שאין יכולין לקבל את האור (וכך) [והן] מתבקעין ומכבין את הדליקה ופי' הוא דגרם [לכבות] הדליקה מפני דכי מטיא דליקה לכלים הוא דפקעה לכלים ודליקה עצמה מכבה את עצמה מפני דמפקעה הוא לכלים וזה ששם כלי לשם לא עשה אלא גרמ' בעלמא ואפ"ה אסור לר' יוסי דסבר גרם כבוי אסור ולר' שמעון בן ננס שרי דסבר גרם כבוי שרי והלכה כרשב"ג דקאי רב כותי' בגמ' דאר"י אמר רב טלית שאחז בה את האור מצד אחד נותן עלי' מים מצד אחר ואם כבתה כבתה. ומוקי לה כר"ש בן ננס והא דרב גרם כבוי הוא אע"ג שנותן מים ע"ג הטלית אפ"ה אין זה קרב כבוי אלא גרם כבוי מפני דשמא יכבה קודם שיגיע במקום השרוי ואפי' כשיגיע שם שמא לא יכבה שחום הלהב והאור מייבש המים ונשרף גם השרוי שאפי' דבר השרוי במים הולך ונשרף ...

חידושי הרשב"א

ויש מפרשים מקרב את כביו לפי שהמים תחת הניצוצות ונופלות לתוכו, ואינו דומה אפילו למחיצת שלג וברד דשרו רבנן וכדאיתא בירושלמי (ה"ח), וכדמשמע נמי בפרק כל כתבי הקדש (ק"כ ב') גבי טלית שאחז בו האור דשרו רבנן דרבי יוסי ליתן עליה מים מצד אחד ואם כבתה כבתה, וטעמא משום דהכא אין דבר מפסיק בין המים לניצוצות וכל זמן שהן נופלות הרי הן נופלות לתוך המים וכבות אבל התם אין המים תחתיו אלא מן הצד ואין האש נופלת לתוך המים להדיא לא חשבינן ליה מקרב כבוי...

ביצה (כב.)

עולא איקלע לבי רב יהודה, קם שמעיה זקף לה לשרגא. איתיביה רב יהודה לעולא: הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר, והמסתפק ממנו חייב משום מכבה! - אמר ליה: לאו אדעתאי.

תוספות שם

והמסתפק ממנו חייב משום מכבה - אינו ר"ל מפני שממהר כבוי דלא הוי אלא גרם כבוי וגרם כבוי ביום טוב שרי אע"פ שממהר כבוייה ובשבת נמי אינו חייב אלא היינו טעמא הואיל דבאותה שעה שהוא מסתפק ממנה

מכבה קצת ומכסה אורו דלא יכול לאנהורי כולי האי כי איכא שמן מועט בנר ולכך נראה ככבוי ומכאן יש להתיר קנדיל"א של שעוה גדולה לחתוך למטה ממנה כיון דבשעה שחותך אותה אינו מכחיש מאור שלה כלל אע"ג שהוא גורם לגרום כבוייה שרי ודוקא לחתוך אותה באור אבל בסכין אסור אליבא דכולי עלמא דאמר לקמן במתני' (דף לב.) חותכה באור בפי שתי נרות.

רא"ש מסכת ביצה (פרק ב סימן יז)

יז עולא איקלע לבי רב הונא קם שמעיה זקפיה לשרגא. פירוש הגביה הנר להרחיק השמן מן הפתילה כדי שימהר לכבות. איתביה רב יהודה לעולא הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר המסתפק ממנו חייב משום מכבה. כתבו התוס' הא דחשיב ליה מכבה היינו משום דכשמעט השמן ומרחיקו מפי הנר שהוא דולק מיד כהה אור הנר ואין דולק יפה כבתחילה והוה ליה מכבה. אין לפרש משם שממהר כביית הנר כשיכלה השמן דהיינו גרם כיבוי שנחלקו רבי יוסי וחכמים דתנן (שבת דף קכ א) עושין מחיצה בכל הכלים בין מלאים בין ריקנים בשביל שלא תעבור הדליקה. רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאים מים שאין יכולין לקבל את האור והן מתבקעין ומכבין את הדליקה. וקיימא לן כרבנן דגרם כיבוי מותר ומיהו ההיא דשפופרת על פי הנר דאסור (שבת דף כט ב) דלמא אתי לאיסתפוקי מניה היינו על כרחך מפני שממהר כיבוי שאינו מכחיש מאור הנר כלל שהרי הנר לעולם מלא שמן כי מן השפופרת מטפטף תמיד לאור הנר אף אם יסתפק מעט משמן שבתוך השפופרת אינו מכחיש מאור הנר. הלכך נראה לי טעמא דמסתפק מן הנר משום שממהר כיבוי. ואף רבנן דרבי יוסי מודו בהאי גרם כיבוי דחייב. דעד כאן לא פליגי התם אלא משום דאינו נוגע בדבר הדולק אלא עושה דבר חוצה לו הגורם את הכיבוי כשתגיע שמה הדליקה. אבל הכא השמן והפתילה שתיהן גורמים את הדליקה והממעט מאחד מהן וממהר את הכיבוי חייב והיינו טעמא דנותן שמן בנר משום דמאריך בהבערתו. דאילו לא נתן שמן בנר היה כבה כשיכלה השמן שבנר. ומה שהוא דולק מכאן ואילך הוי כאילו הוא הדליקו. וכן לענין כיבוי נמי ממהר הכיבוי על ידי שנסתפק מן הנר הוי כאילו כבה הוא. ואין ליטול פתילה דולקת מנר זה וליתן בנר אחר דמיד שסלקה מן הנר הוי ליה מכבה ומה הועיל אם חזר והדליק:

חי' רבינו פרחיה שבת (מא:).

(1) ספר מנחת חינוך - מצוה לב - מוסך שבת - הסותר אות א

[א] לשון הר"מ פ"י הט"ו, הסותר כל שהוא חייב והוא שיסתור על מנת לבנות, ע"כ. הכלל, כל שמחייב משום בונה הסותר דבר זה חייב משום סותר. ונראה פשוט דלאו דוקא על מנת לבנות, אלא העיקר שלא יהיה דרך השחתה שהוא מקלקל, כמבואר לפני זה בהל' י' גבי הקורע על מנת לתפור והוא הדין הקורע בחמתו חייב, וכן נראה מסוף דבריו שכתב סתם והוא שיתכוין לתקן, היינו איזה תיקון שיהיה, ועיין דף ל"א ע"ב סותר על מנת לבנות במקומו וכו', אך הר"מ לא סבירא ליה כרבי יוסי [שם כ"ט ע"ב] עיין בפ"א [ה"ז], על כן פשוט באיזה תיקון שיהיה חייב משום סותר. ולפי זה השובר כלי בשבת בחמתו או בענין דהוי תיקון, חייב משום סותר, כיון דעושה כלי חייב משום בונה להר"מ ולרוב ראשונים [כדלעיל במלאכה הקודמת אות ב'], א"כ שובר הוי סותר, ואם הוא על מנת לתקן חייב משום סותר, וכן מבואר [כאן בר"מ] בסותר עץ תקוע וכו', דהוה ליה כלי, וזה פשוט. ועיין רשב"א שבת קמ"ו ע"א וש"ע או"ח סי' שי"ד ובאחרונים באריכות בענינים אלו:

שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים (סי' רל"ח)

(א) כתב הרב מלאדי בשלחן ערוך שלו סימן תצ"ה בקונטרס אחרון [אות ב'] וזה לשונו הנה אף על פי שהמבעיר אינו חייב אלא אם כן צריך לאפר. אף על פי כן עיקר החיוב אינו משום שריפת וכליון העצים, אלא משום ריבוי האש. כדמשמע ברמב"ם [פי"ב ה"א] גבי חימום ברזל באור עיין שם במגיד משנה. שכל דבר שהוא עצמו נעשה אור כו'. וכן משמע בגמרא כריתות [כ ע"א] דמדליק הנר אף על פי שאין צריך לאפר חייב. וכן משמע בתוספות סוף פרק האורג [קו ע"א] דיבור המתחיל בחובל עיין שם שהקשו צריך לאפרה היכי חשיב צריך לגופה וזה פשוט ואין צריך לפנים עד כאן לשונו:

(ב) ומילתא דפשיטא למרן זצללה"ה מיבעיא לי טובא כי מה שהביא ראי' ממדליק הנר שאין צריך לאפר. לא ידענא מה הוא כי צריך לכליון השמן כדי שיעשה אור...